

СТЕФАН ГЕЧЕВ
БЕНЖАМЕН ПЕРЕ
1899-1959

chitanka.info

Роден е в гр. Резе, Западна Франция. Шестнадесетгодишен участва в Първата световна война. Демобилизиран през 1920 г., в Париж се запознава с Андре Брьотон и тази среща е съдбовна за младия поет. Той става един от съоснователите на сюрреалистичното движение. През 1924–1926 г. редактира заедно с Навий органа на движението „Сюрреалистична революция“. През 1926 г. става член на ФКП и работи в редакцията на в. „Юманите“, но по-късно се ориентира към лявата опозиция (троцкисти). В 1931 г. отива в Бразилия, откъдето е изгонен за революционна пропаганда. През 1936 г. е в Испания — участник в Гражданската война на страната на републиканците. Мобилизиран през 1939 г., той е арестуван и осъден на затвор за подривна дейност в армията. След поражението е освободен и заминава за Мексико, откъдето се завръща в 1946 г. Един почти професионален революционер, който все пак е намирал време да твори. Автор е на петнадесетина стихосбирки, между които „Имало една хлебарка“ (1925), „Голямата игра“ (1928), „Среднощен огън“ (1947) и др., както и на няколко антологии и публикации в съавторство. С Елюар са обнародвали „152 пословици, приспособени към съвременния вкус“. През 1971 г. излезе от печат пълно събрание на съчиненията му. Това са сухите факти.

Животът на Бенжамен Пере е минал под знака на абсолютната му вярност към сюрреализма — и като творческо, и като обществено поведение — така, както е бил формулиран от неговия учител Брьотон. Именно учител, дори и в мистичния смисъл на думата. Служил е на движението и на Брьотон с фанатична вярност и преданост. По думите на художника Макс Ернст Пере е бил довереният посланик на Брьотон. Дори когато най-видните и талантиливи съмишленици се откъсват от последния, Пере му остава верен. Бил е очевидно от онези хора, които, повярвали веднъж в една идея, са готови да отдадат живота си за нея.

Нерядко той е изпреварвал учителя си, защитавайки принципите на движението по-рязко и страстно, отколкото би сторил това самият Брьотон. Така през 1925 г. в декларацията „Революцията на първо място и винаги“ групата се обявява между другото против колониалната война на Франция в Мароко. Но Пере отива много по-далеч. Френската академия обявила конкурс за написване на

произведение, възхваляващо героичната смърт на един лейтенант, паднал в бой срещу мароканските защитници на свободата на родината си. Пере решил да „участва“ в този конкурс със стихотворение, в което между другото четем:

[...]

Той извика

*Аз, лейтенант Кондамин дьо ла Тур желая да коля
дечица обути в обуца от облак
и незнайния воин скрит в гардероба*

[...]

*Но Исус е мушнал крака си в твоя корем,
лейтенанте,*

*той му служи за сабо
двата му крака в едно сабо
Затова го направиха бог
и обуцата на поповете му
приличат на лицата им...*

Такова памфлетно стихотворение може да бъде оправдано като изблик на възмущението на младежа срещу колониалната война, но то е толкова брутално, че става недействащо. Такова нещо не би написал Брьотон, да не говорим за Елюар, който се отличава със сдържаността си. Изглежда обаче, че Брьотон го е одобрил, щом е напечатано в органа на движението „Сюрреалистична революция“.

Но ако в този случай Пере, верен на социалната програма на движението, защитава справедлива кауза независимо от средствата, в един друг случай, несравнено по-важен, уж в името на чистотата на теорията на сюрреализма е извършил акт, който е оставил печално петно върху поведението му.

Както знаем, мнозина от сюрреалистите се включиха в Съпротивата срещу хитлеристките окупатори: Арагон, Елюар, Деснос, Шар, Цара, Супо и други. Някои се бориха с оръжие, всички — с перото си. Нека споменем само „Паноптикум“ на Арагон и „Листовките на Хипнос“ на Р. Шар. Тези хора изпълниха дълга си и на борци, и на поети. Произведенията им вдъхновяваха народа в борбата

му. Спомням си, че г-жа Балар, съпруга на редактора-издател на известното марсилско списание „Южни тетрадки“, което излизаше и по време на войната, ми разказваше с какъв ентузиазъм читателите приели поемата „Заточения“ на Сен-Джон Перс, която била отпечатана в списанието по време на окупацията. Можем да си представим колко повече са вълнували хората ясните и бойки стихотворения, обнародвани в нелегалните издания.

По време на войната Пере бил в Мексико, а Брьотон — в САЩ. И двамата, като антифашисти, са подпомагали, макар и отдалеч, борбата на съотечествениците си. Но след завръщането си двамата откриват ужасени, че съмишлениците им са писали „политическа“ поезия — нещо противно на каноните на правоверния сюрреализъм.

Забравяйки че, както видяхме преди малко, той сам е писал политическа поезия, Пере обнародва памфлет, озаглавен „Безчестията на поетите“, срещу някогашните си другари сюрреалисти. Той застъпва становището, че те са били в правото си да се борят с хитлеристката окупация с оръжие, статии, позиви и т.н., но не и със средствата на поезията, която имала други, висши цели. Това, че са я използвали за политическа борба, е именно тяхното „безчестие“. Брьотон е бил на подобно мнение, но не той, а верният му ученик става изразител на тази незащитима позиция.

На този памфлет отговаря Тристан Цара в статията си „Сюрреализмът в следвоенния период“, отговаря спокойно и аргументирано. „Войната — пише той между другото, — нелегалният живот ни поставиха в един и същи лагер: първите дадаисти и сюрреалисти — Арагон, Елюар, Рамбон-Десейн, Супо, Мене, Деснос, Лерис, Понж, Кьоно и мнозина други. През тези мрачни години ние продължихме да мислим и да пишем. Можехме ли (...) да разделим себе си на две, да мислим и действаме, от една страна, за освобождението, а да мислим и пишем по канона на някакъв безплътен абсолютен? Всяка поезия не се ли подхранва от конкретния живот, от *видените* образи, хванати от нашите сетива в тяхната сурова материалност? Не проблемът за поезия на събитието се поставяше пред нас, а един друг — този за автентичността на тази поезия.“ И Цара завършва: „Човек се утвърждава само чрез борбата, в борбата...“

Като всеки фанатик Пере е превърнал идеята в догма, без да разбере, че това преображение означава смърт за самата идея.

След завръщането си през 1946 г. в Париж Брьотон възобновява групата на сюрреалистите с нови и не така талантиливи млади творци. Пере е играл отново първенстваща роля в следвоенния сюрреализъм чак до смъртта си.

През последните години повече критици се интересуват от творчеството на Пере. Оценяват го според естетическите си и обществени позиции. Така Жан-Луи Бедуен дава следната преценка за Пере: „От всички поети сюрреалисти Пере бе несъмнено един от най-свободните, най-спонтанни, най-непосредствени поети, с една реч — един от най-големите. У него поезията, хуморът, бунтът се леят всеки миг като естествен извор. Освободен от всякакво робуване, от всякаква дресура, езикът на Пере е език на свободата — необходимо условие за полета на поетическото чудо.“

От своя страна Брьотон дава следната характеристика на поета Пере: „Беше необходимо пълно откъсване, за да се освободи езикът до такава степен, до каквато успя да стигне без усилие Бенжамен Пере. Никога думите и онова, което те означават, освободени веднъж завинаги от дресура, не са проявявали такава радост. (...) Всичко е свободно, цялата поезия е спасена чрез повторното поставяне в действие на обобщения принцип на мутацията, на метаморфозата.“

В тези панегирици има доловени все пак някои от елементите, които характеризират поезията на Пере. Но онова, което не се казва, са няколкото парадоксални противоречия между теорията на сюрреализма и поетическата практика на Пере. Истинско автоматично писане, като се изключат най-ранните му опити, при него няма. Темата на стихотворението е предварително определена. Осъществяването ѝ се извършва наистина със спонтанно (или търсено) натрупване, съпоставяне, сблъскване на трудно съвместими думи и с избухващи като фойерверки метафори. Така например стихотворението „На хълма“ е очевидно описание на пейзаж пред буря, докато „Ало“ и „Звъни се“ са чиста любовна лирика. Друг парадокс: този, би казал човек, мрачен фанатик е толкова жизнен, духовит, нежен и оптимист в поезията си. При това неговият хумор, шегата му, пак противно на теорията (която впрочем никой не спазва напълно), е не така черен, а светъл, усмихнат.

В друга гама е написана поемата „Мексикански напев“, откъс от която се дава по-долу в превод. Наблюдавайки дълги години

обикновения мексикански народ, Пере е написал прославящ химн за него, повлиян несъмнено от митологията и старото изкуство на Мексико.

Когато читателят свикне с шокиращите в първия момент метафори и далечни асоциации, ще открие у Пере един жизнерадостен, оптимистичен поет — и дори би могъл да го обикне.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.